

УДК 635.82

Код UPOV: ARMIL_MEL

Методика

проведення експертизи штамів опенька осіннього справжнього
(*Armillaria mellea* (Vahl. ex Fr.) Kumm)
на відмінність, однорідність і стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх штамів *Armillaria mellea* (Vahl. ex Fr.) Kumm.

2. Необхідний садивний матеріал

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається матеріал для експертизи штаму.

2.2 Мінімальна кількість вихідного матеріалу має становити:

- а) міцелій у двох пробірках на пшеничному або картопляно-глюкозному агаризованому середовищі;
- б) посівний міцелій на субстраті (соняшникове лушпиння, тирса листяних порід дерев) у двох скляних банках чи іншій тарі;
- в) 40 типових плодових тіл на стадії збиральної стиглості.
- г) 40 типових плодових тіл на стадії біологічної стиглості.

2.3 Матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза має тривати два незалежні цикли вирощування. Вегетаційним циклом вважається час від інокуляції субстрату міцелієм до кінця першої хвилі плодоношення.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять в одному закладі експертизи.

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток гриба, виявлення ознак штаму в лабораторних умовах (ознаки 1–8) і на стаціонарному місці вирощування міцелію до утворення спор. Оптимальну стадію розвитку для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи** передбачає закладання дослідів протягом одного повного циклу розвитку (18–25 діб) за одним типом ділянки А (суцільний посів міцелію на субстраті). Кількість плодових тіл для обстеження якісних ознак має бути не менше 40, а для визначення кількісних ознак експертизу проводять на 20 попередньо визначених грибах або їхніх частинах.

Дослід проводять у трикратній повторності (три чашки Петрі, три ємкості із субстратом або три ділянки по 1 м²).

3.5 Метод дослідження. Опис морфологічних ідентифікаційних ознак штаму здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказується в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість плодових тіл / або їхніх частин. Експертизі підлягає щонайменше 40 плодових тіл.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості об'єктів:

MG: разове вимірювання 40 плодових тіл або частин 40 плодових тіл;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 плодових тіл або частин 20 плодових тіл;

VG: візуальна разова оцінка 40 плодових тіл;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 плодових тіл або частин 20 плодових тіл.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Штам відповідає умові відмінності, якщо за виявленням його ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого штаму, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого циклу. Якщо штам-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих штамів методом порівняння їхніх Описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити штам-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного циклу порівняти в досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Штам вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей розмноження, він залишається достатньо подібним за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 40 плодових тіл допускаються два нетипові.

4.2.1 Нетипові гриби (штами) позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність штаму.

4.3 Експертиза на стабільність

Штам вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли штам однорідний, він може вважатись стабільним.

5. Групування штамів для експертизи на відмінність

Штами групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного штаму. Для групування штамів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах штаму. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано використовувати такі ознаки:

- Ніжка: форма (ознака 6);
- Шапинка: форма (ознака 9);
- Шапинка: забарвлення (ознака 12).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознак поряд із штамами-кандидатами рекомендовано висівати штамами-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довілля це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак штамів опенька осіннього справжнього

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Штами- еталони
1	2	3	4	5
1. QN	Плодове тіло: кількість у колонії MG, 2	мала середня велика	3 5 7	
2. QN	Плодове тіло: діаметр MS, 2	малий середній великий	3 5 7	
3. PQ	Ніжка: забарвлення VS, 2–3	медово-жовте жовто-коричневе коричнювато- бурувате	1 2 3	
4. (+) QN	Ніжка: за довжиною MS, 2–3	коротка середня довга	3 5 7	
5. (+) QN	Ніжка: діаметр MS, 2–3	малий середній великий	3 5 7	
6. (*) (+) PQ	Ніжка: форма VS, 2–3	циліндрична звужена донизу розширена донизу	1 2 3	
7. QL	Ніжка: розширення до основи VS, 2–3	відсутнє наявне	1 9	
8. PQ	Ніжка: забарвлення кільця VS, 2–3	біле жовтувате	1 2	
9. (*) (+) PQ	Шапинка: форма VS, 2–3	увігнута випукла плоска з горбиком	1 2 3 4	
10. (*) PQ	Шапинка: форма краю VS, 2–3	опущена плоска піднята	1 2 3	
11. QL	Шапинка: хвилястість краю VS, 2–3	відсутня наявна	1 9	
12. (*) PQ	Шапинка: забарвлення VS, 2–3	буро-жовте жовто-сіро- коричнювате рудувато- коричнювате	1 2 3	
13. QL	Шапинка: крапчастість VS, 2–3	відсутня наявна	1 9	

1	2	3	4	5
14. (+) QN	Шапінка: край за товщиною MS, 2–3	тонкий середній товстий	3 5 7	
15. QL	Шапінка: структура поверхні VS, 2–3	гладенька луската	1 2	
16. QN	Шапінка: розмір MS, 2–3	малий середній великий	3 5 7	
17. QL	Шапінка: плівковість VG, 2–3	відсутня наявна	1 9	
18. PQ	Пластинки: забарвлення VS, 2–3	біле світло-кремове рожевувато-кремове червонувато-коричнювате	1 2 3 4	
19. QL	Пластинки: зростання з ніжкою VS, 2–3	відсутнє наявне	1 9	

**8. Пояснення до Таблиці ознак штамів опенька осіннього справжнього
Коди фаз росту й розвитку гриба, в які рекомендовано робити обстеження**

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	вегетативний міцелій
2	збиральна стиглість плодових тіл
3	біологічна стиглість плодових тіл

До 4. Ніжка: за довжиною, см.

Коротка – 5–10; середня – 11–15; довга – 16–20.

До 5. Ніжка: діаметр, см.

Малий – 0,5–1; середній – 1,1–2; великий – понад 2.

До 6. Ніжка: форма.

1
Циліндрична

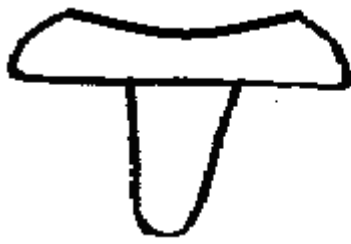

2
звужена донизу

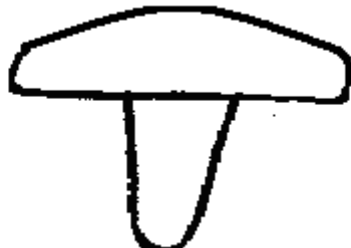
3
розширена донизу

До 9. Шапинка: форма.

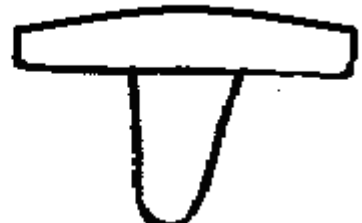
1

Увігнута

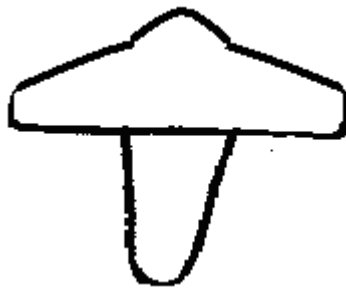
2

випукла

3

плоска

4

з горбиком

До 14. Шапинка: край за товщиною, см.

Тонкий – 1, середній – 2, товстий – понад 2.

9. Література

1. Афанасьєв Е. М. Справочник грибника. / Е. М. Афанасьєв. – Харьков, 2007. 255 с.
2. Грибы. Большая энциклопедия. / Наталя Ярошенко. – Ридерз дайджест, 368 с.
3. Вассер, С. П. Съедобные и ядовитые грибы Карпат. / С. П. Вассер. – Ужгород, 1990. – 205 с.
4. Дудка, І. О. Гриби в природі та житті людини. / І. О. Дудка, С. П. Вассер. – К.: «Наукова думка», 1980. – 168 с.
5. uk.wikipedia.org/Опеньок_осінній_справжній.